

Meslek Liselerinde Girişimcilik Eğitiminin Önemi

¹Tuba Misirli , ²Sıla Türk 

Özet. Girişimcilik kavramı günümüzde önemi artarak devam eden ve desteklenmesi ülkelerin ekonomileri için oldukça önem arz eden bir süreci içermektedir. Bu bağlamda ülkeler, girişimcilik faaliyetlerine gereksinim duymakta ve destek sağlamak için yeni yatırım planları uygulamaktadırlar. Resmi ya da özel finansman sağlayıcılar, girişimcileri sermaye bakımından destekleyen çok çeşitli uygulamalarda bulunmaktadır. Verilen bu destekler sayesinde girişimciler daha rahat ve güven içinde fikirlerini hayata geçirecek ortam bulabilmektedirler. Buna istinaden de girişimci sayılarında artış görülmektedir. Bu çalışmada, meslek liselerinde girişimcilik faaliyetleri ile ilgili yapılan araştırmaların incelenip, öğrencilerinin girişimcilik konusundaki bakış açılarını, girişimcilik özelliklerini etkileyen unsurları ve okulların girişimcilik üzerindeki etkilerini incelemek için yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Girişimcinin Özellikleri, Girişimciliği Etkileyen Faktörler, Meslek Lisesinde Girişimcilik

The Importance of Entrepreneurship Education in Vocational High Schools

Abstract. The concept of entrepreneurship includes a process whose importance continues to increase today and whose support is very important for the economies of countries. In this context, countries need entrepreneurial activities and implement new investment plans to provide support. Official or private finance providers have a wide variety of practices that support entrepreneurs in terms of capital. Thanks to these supports, entrepreneurs can find a more comfortable and safer environment to implement their ideas. Accordingly, an increase is observed in the number of entrepreneurs. In this study, it was conducted to examine the researches on entrepreneurship activities in vocational high schools and to examine students' perspectives on entrepreneurship, the factors affecting entrepreneurship characteristics and the effects of schools on entrepreneurship.

Keywords: Entrepreneurship, characteristics of entrepreneur, vocational high school

Giriř

Son zamanlarda, yeni iş imkanları oluşturma, istihdama katkı vermesi, ekonomi açısından sorunların çözümüne önemli katkı sağlamasıyla, girişimciliğin önemi artmıştır. Girişimci bireyler, ülkelerin ekonomik gelişimleri için önemli yenilikler yaparlar. Yeni iş alanlarının kurulmasında ve ekonominin büyümesine katkı sağlarlar (Akdemir, 2009). Girişimcilik konusunda birincil öncelik, ekonomi alanındaki hareketleri kavramaktır. Ekonomi ve ekonominin toplumsal yapı içindeki görevi hakkında bilgi sahibi olmak önemlidir. Girişimcilerin, ekonominin prensipleri içinde kendilerine bir konum edinmek ve etkinliklerini sürdürebilmeleri için bu temel kavramlara hâkim olmaları gerekmektedir. Ekonomi konusunun yanında sosyal yapıyı ve toplumsal hayatı da etkileyen girişimcilik kavramı, maddi ve manevi tüm

kaynakları bir araya getirebilme gücüne sahiptir. Yani ham madde, insan gücü, teknoloji, eğitim, kültür, dil ve değerler gibi birçok yönden hizmet ve ürünleri birbiri ile adapte edebilir. Bu süreçten doğacak yeni ürünleri toplumun her alanıyla buluşturmak, bu gelişmelere toplumun ihtiyaç duyduğunu hissetmesini sağlamak, bu yeniliklere gereksinim uyandırmak, toplumu bu gelişmeler ışığında bilgilendirip yönlendirmek gibi sosyal hayatın seviyesini yükseltici rolü vardır (Göksel ve Ulucan, 2019). İnsanlık tarihinden itibaren, insanlar yaşamlarını idame ettirmek için ihtiyaçlarını karşılama çabasındadırlar. İhtiyaçlarını kolaylıkla sağlayan insan, yaşamını daha kaliteli şekilde sürdürür. Bu yüzden insanlar hem kendi hem de toplumdaki diğer insanların ihtiyaçlarını karşılamak için üretim yapmak zorunda kalmışlardır. “Bilgiyi

temel alarak, genel eğilimlere ve kendisine uygun bir alanı seçerek ve/veya bilgisini girişimciliğe konu ederek, herhangi bir finansman yönetimi kullanıp (öz kaynaklarıyla, tasarrufuyla, krediyle, borçla veya parasız) tüm insanların yararı için mal ve hizmet üretmek amacıyla işletme açıp ekonomik gereksinimini, ekonomik zenginliğini, bağımsızlığını, sosyal prestijini, kendini kabul ettirmeyi ve kendini aşmayı, açtığı işletmesinde sürdüren, sürdürme arzusunda ve çabasında olan herkes” girişimcidir (Akdemir, 2009). Girişimci, üretim için ham madde, insan gücü ve sermayenin bir araya getirilmesiyle “girişimciliğin” doğmasını sağlamıştır. Üretimde yenilikçi ve yaratıcı olmak, fırsatların farkına vararak bu fırsatları hayata geçirmek, girişimciliğin ilk ve en önemli aşamasıdır. Sürekli değişen ve gelişen teknolojiyi takip etmek, içinde bulunduğu pazarı yakından izlemek ve yapısını bilmek, kanuni hak ve sorumlulukların farkında olmak ve bütün rakipleri gözeterek risk almak girişimcinin önemli özelliklerindendir. Girişimci öncü olmak zorundadır. Yeni fikirleri, gerekli tüm tedbirleri alarak, uygun bir plan doğrultusunda hızlı bir şekilde cesur ve kararlı olarak faaliyete geçirmelidir. Piyasada rekabet edebilmek için tüketici odaklı olmalı, kaliteli üretim yapmalı ve her zaman daha fazla seçenek sunabilecek vizyona sahip olmalıdır. Girişimci kendine ve fikirlerine güvenir. Karşısına birçok zorluğun çıkacağını farkındadır. Çıkabilecek sorunlardan kaçmaz ve çekinmez. Kararlılık içinde yoluna devam eder. Yapılması ve gerçekleştirilmesi gereken tüm faaliyetleri planlı bir şekilde yürütür ve sonuca ulaştırır. Sonucun olumlu yönlerinin farkındadır ve olumsuz tüm riskleri de göze alarak çalışır. Doğabilecek yeni ihtiyaçları rakiplerinden önce sezer. Kendisine ve çalışanlarına, bakış açılarını kısıtlayıcı sınırlar koymaz ve faaliyette bulunduğu alan hakkında çok yönlü düşünmeyi başarır. Bu da onu gelecekte olabilecek tüm değişim ve gelişimlere karşı öngörülü yapar. Bu vasıflara sahip bir girişimcinin liderliği, çalışanları tarafından kabul gördüğü için işletmenin amacına ulaşması ve ilerlemesi çok daha rahat olur. İşletmedeki bu ahengin yakalanması, piyasada beliren hızlı değişime ve oluşan farklı durumlara kolaylıkla uyum göstermesini sağlar. Bu ahenk, liderin karizmasından, etkin iletişim kurabilme becerisinden, sabırlı olmasından ve ikna becerisinden kaynaklıdır (MEB Mesleki Gelişim Kitabı). Hem bireysel hem de toplumsal ekonominin temelini girişimcilik oluşturmaktadır. Günümüz iş

hayatının lokomotifleri olan girişimciler kurdukları yeni işlerle iktisadi gelişimin ve kalkınmanın itici gücü olmaktadır. Bunun için ülkeler girişimciye ve girişimciliğe oldukça fazla önem vermektedir. Girişimciler potansiyeli olan fakat faal olarak kullanılmayan alanları karlı iş imkanlarına dönüştürebilmektedirler. Bu da istihdamı artırarak, il ya da bölge çapında hatta ülke genelinde ekonomik, sosyal ve psikolojik bakımdan ilerleme ve kalkınma sağlamaktadır (Korkmaz, 2012). Ülke ekonomisi için oldukça önem teşkil eden girişimcilik alanında gençlere ve yeni fikirlere çok ihtiyaç duyulmaktadır. Öz güven sahibi girişimciler farklı düşünce yapıları ile piyasaya yeni ve alternatif hizmetler sunarak toplumun refah düzeyini pek çok yönden artırmaktadırlar. Bu nedenle ülkedeki girişimci sayısının çoğaltılması gerekmektedir. Gençlere verilecek olan eğitimlerle, bu eğitimi kullanma yollarının öğretimi ile, ailelerin bilinçlenmesi için yapılacak çalışmalarla girişimci sayısının artırılacağı düşünülmektedir. Girişimcilik eğitimi, yenilikçi düşünceye sahip potansiyel girişimcilere; kendilerine güven duymalarını, iş olanaklarının farkına varıp doğru planlama ile adım atmalarını, kendilerini açık ve anlaşılır şekilde ifade etme becerilerini ve hukuksal olarak hak ve yükümlülüklerinin bilincinde olmalarını sağladığı için oldukça önemlidir (İşcan ve Kaygın, 2011).

Girişimci ve Girişimcilik Kavramları İle Girişimciliği

Etkileyen Faktörler

Schumpeter, girişimci olmak için bireylerin illaki bir işletme sahibi olmalarına gerek olmadığı, işletmedeki yöneticilerin ve çalışanların da girişimci olarak isimlendirilebileceğini belirtmiştir (Schumpeter, 1978). 1979 yılında Kirzner girişimciyi, başkaları tarafından fark edilemeyen fırsatları kollayan kişi olarak tanımlarken, Schumpeter yaptığı yeniliklerle çevresini farklılaştıran kişi olarak girişimciyi tanımlamıştır. Orta çağ Fransızcası’nda aktif olan ve ihtiyaç duyulan tüm işlerin yapılmasını sağlayan kişi olarak ifade edilen girişimci Fransızca kökenli bir kavramdır (Hoselitz, 1951). 1730 yılında Richard Cantillon ilk resmi tanımı yapmıştır. Toplumu gelirleri belli olanlar ve belli olmayanlar olarak iki sınıfa ayıran Cantillon girişimcileri gelirleri belirsiz olan guruba koymuştur. Böylece risk alma yaklaşımının temelini oluşturmuştur (Redlich, 1949). Girişimciliği etkileyen faktörler şu şekilde gösterilmektedir:

- Geçmişten Gelen Faktörler
Genetik, aile, eğitim, deneyim

- Örgüt Yapısı

Coğrafi konum, kazanılan bilgi, deneyim ve beceri, çalışma ortamı, motivasyon

- Çevresel Faktörler

Ekonomik koşullar, risk sermayesinin sağlanabilmesi, girişimcilik örnekleri, danışmalık hizmetlerinden yararlanabilme, tüketicilerin kazanabilirliği, insan gücü ve hizmet desteğinin sağlanması (Birley 1993). Girişimcilikte başarı, girişimcinin bireysel özelliklerini ve örgüt içerisinde üstlendiği rolleri uyumsallaştırmasına ve aynı anda yürütmesine bağlıdır (Korkmaz, 2000). Girişimcilerin bireysel yeterliliklerinin işletmelerin başarıları üzerindeki faydaları azımsanamayacak kadar büyüktür. Yenilikçi fikirlerle hareket eden, projelere öncülük eden, riskleri göze alarak piyasa içinde faaliyet gösteren ve kendini devamlı geliştirmek için çaba gösteren girişimciler örgüte olduğu kadar ülke ekonomisine de fayda sağlamaktadır. Fakat her birey girişimcilik özelliği taşımayabilir. Bireylerin girişimcilik özelliğini ve eğilimlerini tespit etmek için birçok araştırma yapılmaktadır. 1990'larda Robinson'un yaptığı çalışmada girişimcilik eğilimi olan ve girişimcilik eğilimi olmayan meslek grupları araştırılmıştır. Bu çalışmada; İşçiler, bürokratlar, finansörler, uzman yöneticiler, taklitçi girişimciler, fırsatçı girişimciler, risk sermayedarları, yenilikçi girişimciler, buluş yapanlar olmak üzere yukarıdan aşağıya doğru giderek girişimcilik eğilimlerinin arttığı belirlenmiştir.

Meslek Liselerinde “Girişimcilik Eğitimi” ve Girişimcilik ile İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar

Girişimcilik eğitiminin, girişimcilerin gelişimi üzerindeki önemi gün geçtikçe çok daha iyi anlaşılır hale gelmiştir. Girişimcilik artık toplumun tüm kesimlerinde, her alanda olması gereken bir düşünce yapısı olarak görülmeye başlanmıştır. Ekonomide yenilikçi yaklaşımlar, sosyal medyanın aktif kullanımı, siyaset, akademik platformlar, e-ticaretin oldukça yaygın hale gelmesiyle, her türlü alanda girişimciliğe ve girişimcilere olan ilginin oldukça arttığını ve uygulanan eğitim programları ile lisans öncesine kadar genişlediği görülmektedir (Ardichvili, Cardozo ve Ray, 2003:265; Jones ve Matlay, 2011: 692; Katz, 2003:283). Ekonomide sınırların olmadığı bu dünyada üniversite düzeyinde verilen girişimcilik eğitime artık geç kalınmış gözıyla bakılmaktadır. Girişimcilik eğitimlerinin liselerde verilmeye başlanması, bireylere yetişkinlik

dönemlerinde girişimcilik ile ilgili hazırbulunuşluk seviyelerine katkı sağladığı görülmüştür. Fakat liselerde bu kadar önemli bir konunun seçmeli ders olarak verildiği görülmektedir. Özellikle meslek liselerin girişimcilik dersinin temele alınması, öğrencilerin öz yeterliliklerinin artmasına, mesleki alanda bilinç kazanmalarına olanak sağlaması açısından oldukça önemli bir gereksinimdir. Bireyin öz yeterlilik inançlarını artırmak için dört temel unsurdan faydalanılır. Bunlar;

- ✓ Tecrübe ettiği kazanımlardır yani başarı ve başarısızlıklarından elde ettiği “performans başarısıdır”.
- ✓ Kendisine model aldığı birey ve olayları inceleyerek gözlemleyerek elde ettiği kazanımlardır.
- ✓ Bireye kendini başarılı ya da başarısız hissetmesine neden olacak teşvik edici sözler, tavsiyeler ve yönlendirmelerdir.
- ✓ Bireyin içsel motivasyonudur (Bandura, 1986: 1993). Yani erken yaşta girişimcilik dersi alan ve sahada bu bilgilerini deneyimleme fırsatı bulan öğrencilerin bu dört temel unsuru erken bir evrede içselleştirdiklerini ve daha sonrasında da geliştirebildikleri görülmüştür.

Yelkikalan'a göre (2008) girişimci bireylerin başarısı, yönetsel eğilimlerine, kişilik özelliklerine göre değişir. Girişimciler özel bir yapıya sahiptirler ve başkalarında olmayan nitelikleri barındırırlar. Eğitimle de sahip olunan bu özellikler geliştirilip girişimci daha donanımlı hale getirilebilir. Girişimciliğin gelişimi için okullarında girişimci bir yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Bu konuda uzman öğretmenlere ve bilinçli bir politikaya ihtiyaç duyulmaktadır. Doğuştan gelen bazı yeteneklerin girişimciliğe olumlu katkıları olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Fakat eğitimle, uzmanların yönlendirmeleri ile de bu konuda ehil insanlar yetiştirildiği görüşü ağır basmaktadır. İş hayatına atılmadan önce bireyin erken yaşta alacağı eğitim, gelecekte yapacağı yatırımlarda başarılı olma şansını artıracığı için oldukça önem taşımaktadır (Soylu ve Kepenek, 2008). Örnek vermek gerekirse; Amerika'da girişimcilik eğitimi alan kişiler üzerinde yapılan bir araştırmada:

- ✓ Yeni iş kurma konusunda 3 kat daha fazla eğitime sahipler,
- ✓ Kendi işlerinde çalışmaya 3 kat daha fazla istekliler,
- ✓ Yıllık %27 daha fazla gelir elde ettikleri,
- ✓ Mal varlıklarının %62 daha fazla olduğu,

- ✓ İş doyumlarının daha fazla olduğu belirlenmiştir (Soylu ve Kepenek, 2008).
- ✓ Güncel girişimcilik uygulamalarının eğitim unsurları içine girdiği bu dönemlerde, eğitim kurumlarının üzerinde durması gereken yeni anlayışlar ortaya çıkarmıştır. Girişimciliği belirleyen üç temel yaklaşımdan söz edilmektedir. Bunlar;
- ✓ Bireysel Yaklaşım, bireyin psikolojisi, demografik özellikleri, yaşı, aldığı eğitimler, ailesel özellikleri, etik ve değerlere verdiği önem, deneyimleri gibi kişisel bütünlüğü ile ilgili konuları kapsar.
- ✓ Çevresel Yaklaşım, girişimcinin bulunduğu ortamı konu alır. Sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojiye yakınlığı gibi.
- ✓ Firma Yaklaşımı, daha çok şirket içi konulara değinmektedir. Örneğin kişinin yönetimdeki yetkinliği, personel ve müşteri ilişkileri ve iletişim becerisi gibi özellikleri incelemektedir (Köksal ve Penez, 2015).

Ulusal veya bölge çapında yaşam düzeyini artırıcı girişimcilik faaliyetlerini destekleyen faaliyetler üzerinde durulması gerektiğinin farkına varılmıştır. Girişimcilik eğitimi, faaliyetleri, araştırmalar, ekonomik kalkınma, toplumsal refah gibi konularda bilinçli insan yetiştirme amacı taşımaya başlanmıştır. Lise veya üniversite düzeyinde eğitimlerini bitiren bireylerin iş bulma arayışında değil de kendi işlerini kurma isteğinde ve yeterliliğinde olmaları gerektiği görüşü temel amaçlardan biri haline gelmiştir. Girişimcilik Yönetimi konusunda yeterliliğe sahip bireylerin yetiştirilmesiyle; şirketlerin riskler karşısında ortaya çıkan ya da çıkabilecek durumları en az hasarla atlatmaları ve bu şirketlerin devamlılıklarının sağlanması hedeflenmektedir. Böylece uzun vadede yaşamını sürdüren şirketler, ulusal ve bölgesel ekonomiye ve istihdama büyük katkı sağlamaya devam edeceklerdir. Girişimcilik eğitimleri ile var olan akademik çalışmalar uygulama alanı bularak, yapılacak olan yeni girişimlere öncülük etmektedir. Yeni fikirler, bu bilimsel çalışmalarla, uygulamaya konularak sadece akademik düzeyde kalmayıp, hayatın içinde de önemli hale gelme fırsatı bulmuşlardır (Odabaşı, 2006). Tüm bunlar meslek liselerinin ve üniversitelerin girişimcilik konusunda etkin olmalarıyla mümkündür. Değişen ve gelişen topluma, teknolojiye, piyasaya uyum sağlayan bir yapıya sahip olmaları ve kendilerini sürekli güncel tutmaları, yetiştirecekleri bireyler açısından oldukça önemlidir. Geleneksel eğitim yapısı yerine bilimsel

faaliyetlerin ön planda tutulduğu ve değişim-gelişim temelli organizasyonlar halini almaları gerekmektedir (Clar, 2004; akt. Çetin, 2007). Girişimcilik eğitimi ile "Girişimcilik Kültürün" oluşturulması, yayılması eğitim kurumlarının önemli bir işlevidir. Girişimcilik konusunda bilinçli bireylerin yetiştirilmesi, iş hayatında profesyonelliğin artmasına ve pratik uygulamalarla piyasanın sürekli aktif halde tutulması sağlanabilir. Girişimcilik ve eğitim arasındaki bu güçlü ilişki her yönü ile çalışma hayatına olumlu katkılar sağlamaktadır. Bireyin bulunduğu aile ve ebeveynlerinin onu yetiştirilme tarzları, verdikleri maddi ve manevi destek kişinin girişimcilik konusundaki motivasyonunu etkilemektedir (Demircan, 2000). Eğitim insan davranışlarında olumlu yönde istendik şekilde yönlendirilmesi demektir. Ailede başlayan eğitim, hayat boyu devam eden bir süreçtir. Eğitim davranışları yönlendirmede ve şekillendirmede önemli rol oynar (Wilson, 2008). Girişimcilik eğitimi de ne kadar erken yaşta verilirse, bireyler yaşantılarında girişimcilik konusunda o kadar fazla deneyim ve bilgiye sahip olacaklardır. Girişimci aldığı eğitim kadar kendine hareket alanı yaratabilir. Aldığı eğitim arttıkça kendini tanıyan ve yapabilirliklerinin farkına varan birey eksikliklerini görüp, tamamlama ve daha da ileri gitme ihtiyacı ile yine eğitime başvuracaktır. Uzmanlaştığı konularda kendine uygulama alanı oluşturmaya çalışarak deneyimlerini artıracak, iletişim becerisini geliştirerek personel ve müşteri memnuniyetine olumluluk katacak ve bu gelişimleri sonucu da şirketin devamlılığını sağlayarak büyük resimde bakıldığında yine ülke ekonomisine önemli katkı sağlayacaktır. Bu döngü içerisinde birey başarılı olduğunu hissettiği sürece de mesleki doyum yaşayacaktır. Okudukları okul ve aldıkları eğitim açısından bakıldığında meslek lisesi öğrencilerinin, "girişimcilik" konusuna çok daha yakın oldukları görülmektedir. Girişimci yapıya sahip olacak kişilerin daha erken yaşta girişimcilik ruhunu özümsemelerine yönelik çalışmalar, bu liselerde öğrencilere verilmeye çalışılmaktadır. Aydın ve Er'in "Meslek Lisesi Öğrencilerinin Girişimcilik özelliklerini Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması" isimli makalelerinde girişimcilik ruhunu daha erken yaşlarda belirlenebileceği düşünüldükçe meslek lisesi öğrencileri üzerinde araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda da ülkemizde yapılan çalışmaların sayısının çok az olduğu görülmüştür (Aydın ve Er, 2015). Aydın ve Er araştırma

sonuçlarında girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin almayanlardan, bu konudaki potansiyellerinin daha yüksek olduğunu görmüşlerdir. O yüzden girişimcilik dersinin müfredat programına konulmasını ve tüm meslek liselerinde uygulanarak girişimciliğin artırılması önerisinde bulunmuşlardır. Sınıf öğrenci sayılarının da öğrencilerin bu eğitimi tam anlamıyla almaları ve kendilerini tanımada etkili olduğu vurgulanmıştır. Yani sınıf öğrenci sayısı az olan okullarda girişimcilik dersinde öğretmen öğrenciyi daha yakından tanıdığı için, öğrenciyi doğru şekilde yönlendirmesi de bir o kadar kolay olmaktadır. Aksi düşünüldüğünde ise kalabalık bir sınıfta ancak kendini gösteren ve farklılık yaratan öğrencilere ilgi yoğunlaştığından her öğrencinin potansiyelini ortaya çıkarmasına yardımcı olmak zorlaşmaktadır. Bu nedenle daha çok meslek lisesi açılıp sınıf sayılarının dengeli ve az şekilde dağıtılması gerektiği vurgulanmıştır. Aydın ve Er'in araştırmalarında erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha yüksek potansiyelleri olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerin kendilerini daha rahat ifade etmeleri bu konuda daha özgüven sahibi olduklarını göstermektedir. Bunun toplumsal, ailesel birçok sebebi olabilir. Fakat kız öğrencilerinde çeşitli seminer çalışmalarına dahil edilerek bu konunun çözülebileceği, kız öğrencilerinde kendilerini ifade etme konusunda daha çok öz güven kazanabileceklerini belirtmişlerdir. Kişilik yapıları, örneğin lider, çalışkan, hırslı, gergin öğrencilerin diğer öğrencilerden girişimcilik konusunda daha yüksek potansiyele sahip oldukları anlaşılmıştır. Bu yüzden rehberlik servisi ile birlikte öğretmenlerle yapılacak ortak çalışmalarla öğrencilerin kişilik özelliklerindeki olumlu değişimler desteklenerek girişimcilik potansiyelleri artırılabilir olduğu vurgulanmıştır. Girişimcilik konusunda yine lise ve üniversite öğrencileri ile 2006 yılında Akyüz ve diğerleri 362 öğrenci üzerinde inceleme yapmışlardır. Bu çalışmada kendi işlerini kurma amacı taşıyan öğrencilerin sayısının yarıdan fazla olduğu görülmüştür. Yine araştırmaya katılan tüm öğrencilerin yarısı yenilikçi düşünce sahibidir. Bu araştırmaların sonucunda Akyüz ve diğerleri bu gençlerin üretime katılabilmeleri için devlet tarafında geliştirilecek planlamalara ihtiyaç duydukları ve alternatif yatırım imkanları sağlanarak desteklenmeleri gerektiği sonucuna varmışlardır. 2013 yılında Kayalar ve diğerleri son sınıf lise öğrencileri ile, anket tekniği kullanarak öğrencilerin girişimcilikte risk alma özelliklerini belirlemek için

bir çalışma yapmışlardır. Uygulanan bu çalışma sonucunda, öğrencilerin iş hayatında oluşabilecek riskleri göze almaktan kaçındıkları tespit edilmiştir. Yine 2013 yılında Parlak, 448 kişiden oluşan lise son sınıf öğrencileri ile bir çalışma yapmıştır. Yapılan bu çalışmada öğrencilerin kişilik özellikleri incelenmiş sosyal ve içsel zekâ seviyeleri ölçülmeye çalışılmıştır. Parlak, araştırmanın sonucunda sosyal ve içsel zekâ arasında anlamlı ve pozitif ilişki olduğunu tespit etmiştir. 2009'da Küçük'ün yaptığı, ülkemizde girişimcilik eğitimi üzerine olan çalışmasında, "Türk Millî Eğitim Sistemi'nde Girişimcilik Eğitimi" ne değinmiş ve Avrupa Birliği Hibe Projesi kapsamında bir öneri sunmuştur. Şirin, Özoruç ve Koç'un 2020 yılında lise öğrencilerinin girişimcilik yeterliliklerinin incelenmesine yönelik araştırma makalelerinde, Adana il merkezinde bulunan çeşitli liselerde 649 öğrenci incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak bilgi formu ve "Girişimcilik Yeterlilik Ölçme Aracı" Türkçeye çevrilerek kullanılmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyete göre girişimcilik eğitimi ve niyeti alt boyutlarında anlamlı farklılıklara ulaşılmıştır. Sporla aktif olarak uğraşan öğrencilerin uğraşmayanlara göre girişimcilik tutumlarının yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmada elde edilen diğer bir sonuç da girişimcilik dersi alan öğrencilerin sahip oldukları bilgi boyutlarının almayanlara oranla yüksek olduğu bulunmuştur. Girişimcilik eğitiminde ailede girişimci bireylerin olması anlamlı farklılıkların doğmasında etkili olduğu da başka bir neticedir. Araştırmanın sonucuna bakıldığında; farklı liselerde eğitim alan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin farklı olduğu, ailelerde girişimci bireylerin varlığı ve aldıkları girişimcilik derslerine göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Akyüz ve diğerlerinin "Orman Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Meslek Tercihleri ve Girişimcilik Yetenekleri" isimli makalelerinde nitelikli insan gücünün önemini araştırmışlardır. Girişimcilik özelliği olan bireylerin yetiştirilmesi, bu bireylerin yeni iş kurarlarken yaşayabilecekleri sorunların en az indirilmesi ülkenin uluslararası alanda da hem ekonomi hem de toplumsal açılardan oldukça ileri gitmesine olanak sağlayacağını vurgulamışlardır. Eğitim ve girişimcilik yeteneği arasında güçlü bir bağ olduğuna değinilen bu çalışmada eğitimli insanların girişimcilik yeteneklerinin de artırılarak gelişmelerin ve ilerlemenin önünün açılacağına değinilmiştir. Bu konu dahilinde dokuz fakülteden 536 öğrenciye anket uygulanmıştır. Anketin sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin oldukça büyük bir

çoğunluğu kendi işlerini kurma konusunda istekli oldukları ve “cesaretle risk alabilmenin” girişimcinin ruhunda olması gereken temel faktörler olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler, eğitim gördükleri süre içinde girişimcilik faaliyetleri hakkında daha detaylı ve sahada uygulamalı olarak eğitim almak istediklerini ifade etmişler, finansal açıdan destek görmeyi beklediklerini vurgulamışlar ve son olarak da etkin bir yönlendirmeye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir (Akyüz ve Ark., 2006). Kılıç ve Ark., 2012 yılında yaptıkları araştırmalarında girişimcilik davranışlarını olumsuz yönde etkileyen faktörlere dikkat çekmişlerdir. Genç girişimcilerin yeni iş kurma aşamasında finansal destek bulma konusunda zorlandıkları belirtilmiştir. Oysa günümüzde sayıları gitgide artan “Melek Sermaye” gibi birçok alternatif finansal destek oluşumları mevcuttur. Girişimcilik eğitimi alan ve kendini her konuda donanımlı hale getiren girişimci bireyler bu tür alternatif finansal desteklerin olduğunun ve nasıl faydalanacaklarının farkına varırlar. Kılıç ve diğerleri piyasadaki risklerin de girişimcileri tedirgin ettiğini vurgulamışlardır. Yeni işletmenin kuruluş maliyetlerinin oldukça fazla olması, yasal yükümlülükler, insan kaynağında yaşanan sıkıntılar, kalifiye eleman eksikliği gibi faktörlerin girişimciliği olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir (Kılıç ve diğerleri, 2012).

Sonuç

“Girişimcilik Kavramı” bir ihtiyaç durumunun belirmesi, ortaya çıkan bir sorunun giderilmesi için yeni fikirlerin bulunması veya halihazırda bulunan kaynakların inovasyon aracılığı ile kullanma becerisi olarak tanımlanmıştır. Wealt of Nations yani Milletlerin Zenginliği kitabı yazarı Adam Smith, 1776 yılında *kapitalist ve girişimciyi* aynı kavram olarak nitelemiştir. On sekizinci yüzyılda literatürde yerini alan girişimcilik kavramı, yirminci yüzyıldan sonra gelişme göstermeye başlamıştır (Alan, 2020). Girişimcilik çok yönlü bir konudur. Ekonomi, istihdam, politik, siyasal, toplumsal, kültürel, akademik ve bireysel olarak düşünüldüğünde de kariyer gibi önemli boyutları vardır. Bu açılardan bakıldığında ülkenin yani toplumun önemli bir gündem maddesini oluşturmaktadır. Eğitimin tam merkezinde olması gereken girişimcilik, bireylerin kariyerlerine yön verecek olan önemli bir faktördür (Karadal, 2006). Kariyerlerini doğru şekilde planlamaları için öğrencilerin girişimcilik yeteneklerini geliştirmeleri ve yeteneklerinin farkına varmaları gerekmektedir. Ancak bu sayede isabetli tercih yapabilecek olan gençler, iş yaşamlarında

kendilerine güven duyan, işlerini toplumsal ve hukuk kuralları çerçevesinde doğru olarak yapan, yüksek performansla çalışan, farklılıklarının bilincinde olan ve mesleki doyum yaşayan bireyler olabileceklerdir.

Girişimciliğin uzmanlık gerektiren birçok alt dalı vardır. Bunlar;

- Karar vermek,
- Planlama yapmak,
- Organize edip yönetmek,
- Liderlik,
- Kurumu temsil yeteneği,
- İş ya da olayları analiz etmek,
- Doğru etkili iletişim becerisi,
- Sonuçları ya da süreci değerlendirmek,
- Pazarlama,
- Grup çalışmaları,
- Riskleri görebilme,
- Strateji geliştirme,
- Şirketin ya da personelinin güçlü veya zayıf yönlerini görebilme ve doğru yönlendirme,
- Personel eğitimi ve güdüleme,
- İşe ve konusuna kendini verme
- Deneyimleri arasında bağlantı kurarak çok yönlü düşünme yeteneğine sahip olma, vb (Akça, Şahan, Tural, 2017).

Tüm bunlar girişimcilik eğitiminin birçok farklı beceriyi içinde bulundurduğunu ve bu konuda eğitim alan bireylerin tutum ve davranışlarına önemli şekilde yön verdiğini görüyoruz. Erken yaşlarda verilecek olan girişimcilik eğitimi ile bireyler bilişsel ve davranışsal olarak daha iyi yetiştirileceklerdir. Buda önemli deneyimler kazanmalarına olanak sağlayacak, kendilerini tanımlarına imkân verecektir. Meslek liseleri öğrencileri için hazırlanmış olan Millî Eğitim Bakanlığının çıkardığı, Mesleki Gelişim Kitabında, “Girişimcilikte Temel Kavramlar” başlığı altında girişimcilik konusu ayrıntılı olarak işlendiği görülmektedir. Hazırlanan bu modülde mesleki ve teknik okullarında uygulanmak istenen Çerçeve Öğretim Programında bulunan yeterlilikleri kazandırmak amaçlanmıştır. Öğrencilere bireysel olarak rehberlik etmeye yönelik hazırlanan bu kitap, iş kurma aşamasında moral ve motivasyona ihtiyaç duyan girişimcinin hayata geçirebileceği fikri belirlemesinde uygulaması gereken aşamalar hakkında açıklama yapmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı önemli bir adım atarak ilk ve orta dereceli okullarda girişimcilik dersini uygulamaya almıştır

(MEB.2020). Fakat her okulda uygulamaya konulmadığı için ya da seçmeli ders olarak yer verdiğinden, henüz bu konuda yeterlilik teşkil etmemektedir. Meslek liselerinde de girişimcilik dersi temel olarak eğitim programına dahil edilmemiş, hala seçmeli ders olarak uygulama sürmektedir. Bu dersin özellikle meslek ağırlıklı liselerde temele alınmasında oldukça büyük fayda vardır. Bulundukları bölge şartlarına, kültürüne, tarım ve sanayi kuruluşlarına göre şekillenmesi gereken meslek liselerinde yine bu etkenler göz önünde bulundurularak, uzman öğretmenler tarafında verilecek olan girişimcilik dersi bölge ekonomisi için önem ve aciliyet arz etmektedir. Bölgesel farklılıkların ayırımı iyi yapmak ve ülke çıkarları için uygulanacak iyi planlanmış bir girişimcilik eğitimi ile meslek liselerine talebi artıracak ve kalifiye eleman yetiştirilmesine katkı sağlayacaktır. Piyasanın ihtiyaçlarına uygun olarak bilgi üreten meslek okulları, üretilen bu bilgiyi yayma konusunda liderlik etmelidir. Özel sektörde ve kamuda hizmetlerin gelişimi için güncel projeler tasarlayan, araştıran, bilgiyi geliştiren, teknoloji odaklı ve sorunlara çözüm getirebilen kurumlar haline gelmelidirler. Ülkenin ekonomik yönden kalkınmasını sağlamak, işsizlik sorununu en aza indirmek için girişimcilik faaliyetlerinin doğru yönlendirilmesi gerekmektedir. Girişimciliğin her alanda planlı ve kontrollü bir şekilde uygulandığı ve girişimci faaliyetlerin teşvik edildiği politikalar uygulamaya konulmalıdır. Özellikle eğitim politikalarını ülke ihtiyaçlarına göre tekrar gözden geçirilmesi ve meslek liselerinin üretime ve istihdama etkili bir şekilde dahil edilmesi gerekmektedir. Yeni iş kurarken finansal açıdan çekinceleri olan genç girişimcilerin uygulanacak alternatif destek paketleri ile desteklenmeleri ve hedeflerine ulaşmaları için yüreklendirilmelidirler. KOSGEB gibi kuruluşların kadınlara ve gençlere yönelik maddi desteklerini artırdığı görülmektedir. Fakat gerekli eğitimi almayan ve hukuksal konulara hâkim olmayan deneyimsiz girişimciler bu ve benzeri kurumlardan nasıl faydalanmaları gerektiğini bilememektedirler. Bu sebepten resmi ve özel kuruluşların sık sık girişimcilik eğitimi vermeleri ve olabildiğince bu konunun yaygınlaşmasını sağlamalıdır. Uygulanacak yaygın ve örgün eğitim sayesinde gençlerin girişimcilik konusuna eğilimleri artacaktır. Buda doğal olarak girişimci bireylerin sayısındaki artışa ve gelişmişlik düzeyinin yükselmesine etki edecektir.

Kaynaklar

Akça, Şahan ve Tural “Türkiye’nin Kalkınma Planlarında Eğitim Politikalarının Değerlendirilmesi” International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS) 2017

Alan (Genç Girişimciliği ve Sosyal Girişimcilik: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma) Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi, 2020

Alparslan, Bozkurt ve Aydoğdu “Etkin Bir Girişimcilik Eğitim İçeriği Tartışması: Akademisyenler, Girişimciler ve Öğrenciler Üzerinde Saha Araştırmaları” MAKÜ-Uyg. Bil. Derg., 1(1), 51-63, 2017

Aydın ve Er (Meslek Lisesi Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması Salih AYDIN, Bünyamin ER (Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 1 (2) 2015, 87-105)

Çiçek ve Karakaş “Girişimcilerin Gözünden Girişimciliği Etkileyen İçsel ve Dışsal Faktörler” Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi, 2020

Çuhadar ve Altinel “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimleri Analizi: Ortaöğretim Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma” Murat Çuhadar, Mehmet Altinel, Turizm Akademik Dergisi,2016)

Damgacıoğlu ve Uygun “Girişimcilik Paradigmasında Dönüşüm: Deneyime Dayalı Girişimci Türleri Üzerine Teorik Bir Değerlendirme” Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi (6:2) 2011 M. Hulusi DAMGACIOĞLU Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. ve Ramazan UYGUN Arş. Gör. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. İşletme Bölümü

Göksel ve Ulucan, “Girişimcilik Eğilimini Etkileyen Faktörlere İlişkin Çok Boyutlu Bir Analiz: Orta Öğretimde Bir Araştırma” (Savunma Bilimleri Dergisi The Journal of Defense Sciences Mayıs/May 2019, Cilt/Volume 18, Sayı/Issue 1. ISSN (Basılı) : 1303-6831 ISSN (Online): 2148-1776 * Aykut GÖKSEL+ve Serhat ULUCAN)

Korkmaz “Girişimcilik ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma” H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 18, Sayı 1, 200, s. 163-179. Sezer Korkmaz

10.Millî Eğitim Bakanlığı, “Mesleki Gelişim, Girişimci Fikirler ve İş Kurma” (2014)

Özkara, “Spor Lisesi Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterliliklerinin İncelenmesi” Abdullah Bora Özkara, Manas Sosyal Araştırma Dergisi, 2019, Cild:8)

Yavuz ve Yavuz “Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi: Taşkent Myo Öğren Cileri Üzerine Bir Araştırma” Ayşe Yavuz ve Halil İbrahim Yavuz, Mehmet Akif Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt:9 2017 Ekim)

Yelkikalan ve Diğerleri, “Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Eğitimi: Karşılaştırmalı Bir Analiz” Nazan Yelkikalan ve Diğerleri, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 12 (19): 51-59, 2010 ISSN: 1309-9132, www.kmu.edu.tr)

Zengin ve Deniz “ Girişimcilik Becerilerinin Firma Rekabetine Etkisinin Elmas Modeli İle İncelenmesi: TRA2 Bölgesindeki İmalat ve Hizmet İşletmelerinde Bir Uygulama”